

- (Istambul, 2006): Europejska Karta Przeciwdziałania Otyłości. – Światowa Organizacja Zdrowia (Genewa, 2007): Przewodnik dla opartych na populacji podejść zwiększania poziomów aktywności fizycznej. Wdrożenie globalnej strategii WHO dotyczącej żywienia, aktywności fizycznej i zdrowia.
6. European Commission. (1998): The European model of sport. From
  7. European Commission. (1999): A Pan EU Survey on consumer attitudes to physical activity, body weight and health. Luxembourg: IFES.
  8. European Commission. (2007): White paper on Sport. Official Publications of the European Communities Luxembourg.
  9. European Council. (2000): Declaration on the specific characteristic of sport and its function in Europe, of which account should be taken in implementing common policies. Nicea.
  10. Piątkowska M., Aktywność fizyczna Polaków w kontekście badań europejskich / M.Piātkowska, J.Zysko. W: J.Nowocien, J.Chelmecki (red.) // Społeczno-edukacyjne oblicza współczesnego sportu i olimpizmu. AWF, Warszawa, 2010. – P. 117–128.
  11. Stula A. Wytyczne Unii Europejskiej w zakresie aktywności fizycznej w Polsce, stan i realizacja w opinii ekspertów / A.Stula B.Graczykowska, K.Lukowiecki. – W: Vedecke Prace, 2013. – P. 17–29.
  12. Wytyczne UE dotyczące aktywności fizycznej, 2008.
  13. Zysko J. Zmiany we współczesnych systemach zarządzania sportem wyczynowym w wybranych krajach europejskich / J.Zysko. – AWF Warszawa, 2008.

ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНИХ ЧИННИКІВ НА РУХОВУ АКТИВНІСТЬ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ

Назар Куриш

Львівський державний університет фізичної культури

В публікаціях численних дослідників подано природу мотивації і демотивації осіб похилого віку до занять фізичними вправами [3,4,6]. У класифікації бар'єрів, що представлені вітчизняними і зарубіжними фахівцями, найчастіше наводяться такі: пізнавальні, що базуються на низькому рівні знань з фізичної культури і вмінь їх використовувати; психологічні – нестача стійкої мотивації, обмежені прагнення, страх бути осміяним, або отримати травму; економічні – обмежені фінансові

можливості для того, щоб активно брати участь у рекреаційній діяльності, погані житлові умови, високі ціни на рекреаційні і туристичні послуги; культурні – полягають у відсутності стійких традицій активного проведення вільного часу. Як додаткові перешкоди, вказуються також організаційні бар'єри і відсутність відповідної спортивно-рекреаційної інфраструктури [1].

Особливості рекреаційної активності людей похилого віку значною мірою залежать від біологічних та суспільних характеристик особистості [2]. До таких характеристик належать: вік, стать, освіта, професія, місце і умови проживання, матеріальне становище, соціальний стан, структура сім'ї, стан здоров'я, потреби і бажання.

Вік людини найчастіше сприймається у суспільстві, як суттєва перешкода для занять фізичними вправами. Дослідники визначають вік як демографічний бар'єр (в розумінні природної неможливості рухової активності), доволі часто збільшення віку супроводжується зниженням рівня матеріального стану, погіршенням житлових умов [5]. Вік нерідко спричиняє стереотипи поведінки: людина у «відповідності» до віку, згідно з історичними зразками поведінки, має свої обов'язки у родині. Особливо такі «зразки поведінки» стосуються жінок.

Мета дослідження: проаналізувати демографічні характеристики осіб похилого віку України і Польщі і дослідити їх вплив на рухову активність названого контингенту.

У нашому дослідженні ми визнали за необхідне вивчити залежність рухової активності осіб похилого віку від демографічних, соціально-психологічних та біологічних чинників.

Методи дослідження. Результати теоретичного дослідження дозволяють стверджувати, що суспільно-психологічні бар'єри є найскладнішими для подолання, оскільки вони знаходяться глибоко у свідомості людини і походять з переконань, звичок і навичок (часто помилкових і шкідливих для самої людини), саме тому нівелювання таких бар'єрів може тривати довго.

Для вирішення поставленого завдання була використана анкета, яка містила запитання щодо місця проживання, статі, віку, довжини і маси тіла, освіти, сімейного стану, кількості дітей, умов проживання, обов'язків у сім'ї, житлових умов, економічного становища, а також мотивації до рухової активності.

Результати дослідження. В анкетуванні взяли участь респонденти віком 55–75 років, мешканці України і Польщі. Середній вік опитаних українців становив 63.7 років (жінок – 63 роки, чоловіків – 67 років). У респондентів з Польщі середній вік становив – 65.8 років (жінок – 65.6, чоловіків – 66.8 років).

Більшість респондентів-українців мають вищу освіту: середній показник становить 83.5 %, показник жінок перевищує середній і становить 84.4 %, чоловіків – 79.6 %. Серед опитаних громадян Польщі вищу освіту мають 54.11 %, в їх числі жінок – 53.04 %, чоловіків – 59.65 %. Середню освіту має значно менша кількість опитаних громадян України, порівняно з учасниками анкетування з Польщі – 4.3 % в Україні проти 39.1 % опитаних Польщі ($p < 0.001$).

Серед представників України і Польщі переважають особи, які перебувають у шлюбі, це 57 % і 39.38 % відповідно. Водночас у представників України частка одружених є достовірно більшою ($p < 0.05$). Другою за чисельністю соціальною групою серед представників обох країн є вдови і вдівці – 21.2 % в Україні і 30.6 % у Польщі. Більшою є кількість самотніх серед представників Польщі, проте достовірної різниці не виявлено ($p > 0.05$). Третьою за чисельністю є група осіб розлучених, а найменшою – неодружених. Серед осіб розлучених і неодружених не виявлено достовірної різниці між представниками України і Польщі. Порівняння характеристик жінок і чоловіків мають, в цілому, подібні тенденції. Переважна більшість респондентів мають дітей: в Україні 87 %, у Польщі – 84.14 %.

Одним з питань анкети, відповідь на яке дозволяє опосередковано оцінити наявність вільного часу опитаних, є характеристика умов проживання та структура родини респондентів. Достовірно меншою серед опитаних України є частка тих, які проживають самотньо – 26.2 % проти 43.1 % у Польщі ($p < 0.05$). Відповідно більше респондентів України проживають із родиною. Не виявлено достовірної різниці між кількістю опитаних в Україні і Польщі, які проживають із чоловіком, або дружиною ($p > 0.05$). Водночас, серед респондентів України достовірно більшою є кількість неодружених, розлучених чи овдовілих, які проживають не самі, а у родині – з дітьми, або з онуками ($p < 0.05$).

Встановлено, що 69.23 % опитуваних українців допомагають своїм дітям у вихованні онуків, з них 25.77 % – систематично, 43.46 % – час

від часу; 25 % опитаних здійснюють опіку над батьками, з них 18,07 % – систематично, 6,92 % – час від часу. Подібні результати отримано в ході опитування поляків: 60,06 % допомагають своїм дітям у вихованні онуків, 24,08 % – систематично, 35,98 % – час від часу, 17 % здійснюють опіку над батьками, з них, 9,92 % – систематично, а 7,08 % – час від часу. За вказаними показниками достовірної різниці між респондентами України і Польщі не виявлено ($p > 0,05$).

У респондентів України встановлено вищий рівень рухової активності (РА) у чоловіків: вищими є показники загальної, рекреаційної, робочої, домашньої, а також РА пересування.

В другому періоді похилого віку встановлено вищі показники ЗРА переважно за рахунок збільшення частки рекреаційної і домашньої РА. Натомість в першому періоді встановлено вищі показники робочої РА і РА пересування.

Нами встановлено залежність рівня РА осіб похилого віку України від рівня освіти. Найвищі показники загальної РА констатовано у осіб з вищою і середньою освітою. Показники рекреаційної РА є найвищими у осіб з вищою освітою (1460 МЕТ/хв. на тиждень), у респондентів із середньою освітою є найнижчою (319 МЕТ/хв. на тиждень). Водночас особи із середньою освітою мають найвищий рівень робочої (3391 МЕТ/хв. на тиждень) і домашньої РА (5475 МЕТ/хв. на тиждень).

Сімейний стан учасників дослідження з України найістотніше впливає на показники рекреаційної РА: найвищими є показники у осіб неодружених (2228 МЕТ/хв. на тиждень) і розлучених (1723 МЕТ/хв. на тиждень), нижчими – у осіб одружених (1353 МЕТ/хв. на тиждень), а найнижчими у осіб овдовілих (819 МЕТ/хв. на тиждень).

На показники РА не впливають умови проживання респондентів. Натомість значно змінюються показники рекреаційної РА в залежності від того чи допомагають вони своїм дітям у вихованні онуків, а також батькам, які потребують опіки. Особи, які не здійснюють опіки в родині, мають найвищий рівень рекреаційної РА.

У громадян похилого віку Польщі виявлено інші тенденції впливу демографічних чинників на РА осіб. Жінки мають вищі показники всіх видів РА (загальної, рекреаційної, домашньої, а також пересування; виняток становить робоча РА. На відміну від досліджуваних України, у яких вищою є РА у першій половині похилого віку за усіма видами РА.

У респондентів Польщі на рівень РА не впливають такі демографічні чинники як освіта, сімейний стан, умови проживання. Натомість досліджувані які систематично здійснюють допомогу у вихованні онуків мають нижчий рівень рекреаційної РА.

Таким чином, встановлено, що демографічні чинники мають істотний вплив на рухову активність осіб похилого віку України і Польщі.

Література:

1. Les A. Sprawność funkcjonalna jako czynnik warunkujący jakość życia kobiet w starszym wieku: Praca doktorska /A.Leś. –Warszawa: AWF. – 2009. – 77 s.
2. Lobożewicz T. Stan i uwarunkowania aktywności ruchowej ludzi w starszym wieku w Polsce/T.Lobożewicz. –Warszawa: Wydawnictwo AWF, 1991. –68 s.
3. Physical activity and older adults: a review of health benefits and the effectiveness of interventions // Taylor A. H., Cable N.T., Faulkner G., Hillsdon M., Narici M. // *Jornal Sports Science*. – 2004. –22(8). – 703–725s.
4. Physical Activity Enhances Long-Term Quality of Life in Older Adults: Efficacy, Esteem and Affective Influences // Elavsky S., Meauley E., Motl R. W., Konopack J.F., Marquez D. X., Hu L., Jerome G. J., Diener E. / *Annals of Behavioral Medicine*. –2005. – № 30. – 138–145 c.
5. Prout H. T. Psychotherapy with persons who have mental retardation/ H. T. Prout, K. M. Nowak-Drabik // Prout H. T., Nowak-Drabik K. M. / *An evaluation of effectiveness American Journal on Mental Retardation*, 2003. – 108(2). – С. 82–93.
6. Rejeski W. J. Physical activity and quality of life in older adults / Rejeski W. J., Mihalko S. L. // *The Journals of Gerontology Series A: Biological Sciences and Medical Sciences*. – 2001. – № 56. – 23–35 c.

ФОРМИ ЗАЛУЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ДО РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ

Ольга Жданова, Любов Чеховська

Львівський державний університет фізичної культури

Постановка проблеми. Україна займає 150 місце серед 223 країн світу за показником середньої тривалості життя. Мешканці нашої країни живуть на 10 років менше, ніж у Євросоюзі та багатьох країнах СНД.